

פרשת קרח תשע"ז
משה רבנו על קרח

This shiur is sponsored by friends of Rabbi Brovender in honor of his receipt of the 2017 NBN Bonei Zion Award in Education

במדבר פרק טז

(יט) ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד ויגרא כבוד יקוק אל כל העדה: פ (כ) וידבר יקוק אל משה ואל אהרן לאמר: (כא) הבודלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרע: (כב) ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף: פ (כג) וידבר יקוק אל משה לאמר: (כד) דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירים: (כה) ויקם משה וידבר אל דתן ואבירים וילכו אחריו זקני ישראל: (כו) וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם: (כז) ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירים מסביב ודתן ואבירים יצאו נצבים פתח אהליהם וינשיהם ויבניהם וטפם: (כח) ויאמר משה בואתם תדעו פי יקוק שלחני לעשות את כל המעשים האלה פי לא מלבי: (כט) אם קמות כל האדם ימתון אלה ויפקדת כל האדם ויפקד עליהם לא יקוק שלחני: (ל) ואם בריאה יברא יקוק ויפקדה האדמה את פיה ויבלעה אתם ואת כל אשר להם ויירדו חיים שאלה וידעתם פי נאצו האנשים האלה את יקוק: (לא) ויהי כבלתו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם: (לב) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש: (לג) ויירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל: (לד) וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם פי אמרו פן תבלענו הארץ: (לה) ואש יצאה מאת יקוק ותאכל את החמשים וימאתים איש מקרבי הקטר: וזהו סוף פרק זה

רש"י

(יט) ויקהל עליהם קרח - בדברי ליצנות. כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד, איני מקפיד אלא בשביל כלכם. אלו באין ונוטלין כל הגדולות, לו המלכות ולאחיו הכהונה, עד שנתפתו כלם: ויגרא כבוד ה' - בא בעמוד ענן: (כב) אל אלהי הרוחות - יודע מחשבות. אין מדתך כמדת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם, אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא: האיש אחד - הוא החוטא ואתה על כל העדה תקצוף. אמר הקדוש ברוך הוא יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא: (כד) העלו וגו' - כתרנו הסתלקו מסביבות משכן קרח: (כה) ויקם משה - כסבור שישאו לו פנים ולא עשו: (כז) יצאו נצבים - בקומה זקופה לחרף ולגדף, כמו (שמואל א' יז, טז) ויתיצב ארבעים יום דגלית: ונשיהם ויבניהם וטפם - בא וראה כמה קשה המחלוקת, שהרי בית דין של מטה אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות, ובי"ד של מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים: (כח) לעשות את כל המעשים האלה - שעשיתי על פי הדבור לתת לאהרן כהונה גדולה ובניו סגני כהונה ואליצפן נשיא הקהתי: (כט) לא ה' שלחני - אלא אני עשיתי הכל מדעתי ובדין הוא חולק עלי: (ל) ואם בריאה - חדשה: יברא ה' - להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה, ומה היא הבריאה, ופצתה האדמה את פיה ותבלעם, אז וידעתם כי נאצו הם את ה', ואני מפי הגבורה אמרתי. ורבותינו פירשו אם בריאה - פה לארץ מששת ימי בראשית מוטב, ואם לאו יברא ה': (לד) נסו לקולם - בשביל הקול היוצא על בליעתן:

רמב"ן

(כט) אם כמות כל האדם ימתון אלה - הנה גם רבים בעם אמרו לו פעמים רבות "למה העלינונו ממצרים", אבל היה העונש על אלה מכל האדם, באמרם (פסוק יג) כי תשתרר עלינו גם השתרר. כי עשו שתי רעות, בזו על כבוד הרב, וכפרו בכל מעשה ה' אשר עשה במצרים ובמדבר וגם במעמד הר סיני שנאמר בו וגם בד יאמינו לעולם (שמות יט ט), והם אמרו שאינו כדאי להשתרר עליהם ולא בא להם על ידו רק רע, ומפני זה אמר (פסוק טו) ויחר למשה מאד. וגם קרח אמר (פסוק ג) ומדוע תתנשאו, ועל כן נבלע אהלו עמהם. וזה טעם לא ה' שלחני - שלא שלחני כלל להוציאם ממצרים, כטעם אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים (דברים לד יא), וזה לך האות כי אנכי שלחתיך (שמות ג יב). וכן כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה (פסוק כח), המעשים אשר ראיתם בעיניכם, רמז לכל אשר עשה מיום שאמר לו לך ואשלחך אל פרעה (שמות ג ז), כי תחלת ביאת הנביא יקרא שליחות, כענין את מי אשלח ומי ילך לנו (ישעיה ו ח), ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים (מיכה ו ד). ואין טעם "כל המעשים", להחליף הבכורים ללויים וכהונת אהרן כדברי המפרשים, אלא לכלל המעשים אשר עשה משה לעיני כל ישראל כמו שפירשתי: (ל) ואם בריאה יברא ה' - כתב ר"א יש אומרים כי בריאה תורה על המצא יש מאין, וכבר נבקעו מדינות רבות וירדו הדרים בהן שאולה, אבל פירושה כטעם גזרה, מן וברא אותה (יחזקאל כג מז). והנכון שתאמר על המצא דבר מאין, כי אין אצלנו בלשון הקדש מורה על זה זולתי המלה הזאת. אבל הענין, כי בקיעת האדמה אינה בריאה מחודשת, אבל פתיחת הארץ את פיה לבלוע הוא חדוש לא נהיה מעולם. כי כאשר תבקע האדמה כמו שנעשה פעמים רבים ברעש הנקרא זלזלה תשאר פתוחה, גם ימלא הבקע מים ויעשה כאגמים. אבל שתפתח ותסגר מיד כאדם הפותח פיו לבלוע ויסגור אותו אחרי בלעו, זה הדבר נתחדש ביום ההוא כאלו הוא נברא מאין, וזה טעם ותכס עליהם הארץ (פסוק לג). ולכך אמר הכתוב אחרי ותבקע האדמה (פסוק לא), ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם (פסוק לב). ועל דעת רבותינו (סנהדרין קי א) בקרוב פתח גיהנם, גם הוא ענין נתחדש לשעתו:

העמק דבר

(כב) לכל בשר - שרוח שלו רך ונפתה כמו בשר שהוא רך. וכדאי בסנהדרין דף ס"א ב' מפי אחרים גריר אבתרייהו. ועוד יש לפרש לכל בשר שהרוח דומה לבשר להיותו נמשך אחר הנאת עצמו. וה"ז כמו תענוג בשרים. ועי' להלן כ"ז ט"ז ובספר בראשית ו' ג' וסי' דברים ה' כ"ג. והנה הועילה תפלתם ובא דבור בפ"ע על עדה אחרת שעמדו סביב למשכן קרח דו"א: (כד) למשכן קרח דתן ואבירים. אבל הר"ן איש נצולו מגזירה זו דבליעה. משום שהם כיונו לש"ש. וגם בעיקר מחלוקת היו נפתים כמש"כ לעיל. וכל חטאם היה בהקריבם לפני ה'. וע"כ לא נענשו בני ביתם כמו קרח דו"א:

וזהו סוף פרק זה

רש"י

בקרוב כל ישראל - כל מקום שהיה אחד מהם בורח, הארץ נבקעת מתחתיו ובלעתו, אלו דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, והלא כבר נאמר (במדבר טז לב) ותפתח הארץ את פיה, ולא פיותיה. אמר לו, ומה אני מקיים בקרב כל ישראל. אמר לו שנעשית הארץ מדרון כמשפך, וכל מקום שהיה אחד מהם [בורח] היה מתגלגל ובא עד מקום הבקיעה: **ואת כל היקום אשר ברגליהם** - זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

דברים פרק יא פסוק ו

וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתוֹ וְלִאֲבִירָם בְּנֵי
אֱלִיָּאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָהּ
הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַעֵם וְאֶת
בְּתִיקֵם וְאֶת אֶהְלִיקֵם וְאֶת כָּל
הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל
יִשְׂרָאֵל:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.